

הקנין האמיתי

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן - הגמרא בקידושין (ל"ב ע"ב) מבארת ש"זקן" אין הכוונה לאדם מבוגר, שהרי כבר נאמר "מפני שיבה תקום", אלא אין זקן אלא מי שקנה חכמה. נשאלת השאלה מנין שהכוונה לקנין חכמה, אולי מדובר על קנין רכוש, וגם הוא ראוי לכיבוד?

מבאר בספר ברכת פרץ כי קנין אמיתי הוא קנין מוחלט שאי אפשר להוציאו מיד האדם וזה רק בקנין רוחני, ואילו קנין גשמי יכול לבוא וללכת וגלגל הוא שחוזר בעולם. ולכן כשמפרשים את הנוטריקון "זקן" מלשון קנין, הדבר ברור שהכוונה לקנין חכמה שהוא נצחי ולא לקנין ממוני שברגע קטון אפשר לאבדו. ובפרט בעת זקנה שאין לו הנאה מכל רכושו. ולכן זקני ת"ח כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם, כי החכמה הופכת את האדם שרכש אותה לאדם אחר.

סוחר יהודי מפורטוגל, ישראל העמרמי שמו, נסע לרגל מסחרו לפריז שבצרפת. והיה אותו סוחר להוט אחרי תאוות העולם הזה במדה גדושה. התמזל מזלו, והדירה ששכר שכנה מול מעונו של הגאון רבי יחיאל מפריז זצ"ל. בכל בוקר, ראה את הרב יוצא מביתו לתפלה עטור בטלית ותפלין ודומה למלאך אלוקים. פניו קורנות מאושר, ולבו שמח. השתומם וחשב: הן מופלג אני בעושר ושטוף בתאוות, זולל וסובא, ולבוש מלבושי כבוד, ואין בי אף מעט משמחתו של הרב המתגורר מולי!

אשת רבי יחיאל הבחינה בשכן היהודי ששכר דירה מולם, ואורח חייו זר ומנוכר. פנתה לבעלה בבקשה שינסה לדבר על לבו לשוב לדרך ישראל סבא, והיה משיבה: "המתניני וראי כי מאליו ישוב". ואכן, כאשר אמר - כן היה. יום אחד התדפק הסוחר על דלת מעונו של הרב וביקש לשאול שאלה. נענה הגאון: "שאל בני, שאל". סח את תמיהתו: "הכי צד כבודו מסתפק במועט ובכל זאת שמח כל כך, ואילו אני, העשיר המופלג, נעדר שמחה?!".

ענהו הרב בחידות: "אין כל תמיהה. אני רץ לדבר שהוא שלי, ואתה רץ לדבר שאינו שלך...". כשראה הרב שאינו מבין, המשיל לו משל: "איכר שעובד כפועל בשדה של מישהו אחר, למרות שמקבל שכר על עבודתו, לעולם אינו שמח בעמלו, שהרי נותן הוא יגיעו לאחר. לעומתו, איכר העובד בשדה שלו, אף אם שדהו יניב מעט יבול, ישמח על כל פרי וירק שיצמח בו. כך אתה בני, עמל להרבות כספך וזהבך, שלמחר תורישם לאחרים ולא תשא מהם מאומה. לכן אינך שמח בו, ושמחתך מתפוגגת כקצף על פני מים. אבל אני עובד בשדי ובכרמי שהנחילוני אבותי, שהם התורה והמצוות. ואף אם עתה ארוחתי דלה, לבי מלא שמחה על גמולי בעולם הנצח, לבי מלא אושר כי עובד אני את אדמתי ומרבה את יבולי!".

שמע האיש ונעור לבו. אמר לגאון: "הורני נא את דרךך, ואנסה ללכת בה". הורהו הגאון נתיבות עבודת ה', והשמחה שררה במעונו מאז ולתמיד.

שיא תורני

• **המלים המוכרות ביותר בתורה** •
ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח).

עצה טובה

מי שיש לו חולשה לפטפוטים, במקום להילחם בזה עדיף שינתב את דיבוריו לדברי תורה חכמה ומוסר והבאת שלום בין לחברו, וכך יקנה זכויות אין קץ (רבנו יונה שערי תשובה ח"ג).

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"ידוע הדבר ומפורסם הענין כמה גדלה מעלת נשים צדקניות שבזכותם יצאנו מגלות מצרים, ובזכותן עתידים לצאת גם מהגלות הזה". ("מגיד חדשות" ח"י עמ' שע"ב)

והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור (כ' כ"ה)

יש לדקדק למה גבי בהמה כתב בתחילה טהורה ואח"כ טמאה ואילו גבי עוף כתב בתחילה טמא ואח"כ טהור? ואפ"ל ע"פ הגמ' מסכת חולין (דף ס"ג ע"ב): רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות, לפיכך מנה הכתוב בטהורה [איל וצבי וכו'. רש"י]. גלוי וידוע וכו' שעופות טהורין מרובין משל הטמאין, לפיכך מנה הכתוב בטמאין. ע"כ. ולפ"ז י"ל שכיון שכתב "והבדלתם בין הבהמה" וגו' ודרך האדם להבדיל את הדבר המועט מהמרובה משום שיש בזה פחות טורח, לכן נקטה התורה את המין המועט היינו הטהורה בבהמה והטמא בעוף. ושור"ר להרב קרן לדוד שהקשה כן ותירץ כע"ז ע"ש.

(הרה"ג ר' רחביה חדוק שליט"א).

נקודת חן • עובדיה חן

הכנת הלב למתן תורה

והכנה זו משמעותית ביותר, עד שהגאון רבי משה לוי זצ"ל (הובאו דבריו בספר "בתורתך") מבאר שהטעם שישם החג נקרא "שבועות", כדי להדגיש כי בשונה משאר החגים, עקר מהות חג מתן תורה זו ההכנה לקראתו - שבועות הספירה שקדמו לו, שכן בלא הכנה אדם אינו יכול לקבל תורה.

בנגיד לחגים אחרים, בהכנה לחג השבועות אין עבודה פיזית, אלא עקר ההכנה היא במחשבה שיש בספירה.

ומהי המחשבה?

כתב בספר החנוך (מצוה ש"ו) ששרש מצות ספירת העמר, הוא ההשתוקקות להגיע ליום הנכבד והנכסף ללבנו שהוא יום מתן תורה. דומה הדבר לעבד המונה תמיד מתי תגיע העת שבה יצא לחרות. כשמצפים למשהו חשוב, מונים את הימים עד שיגיע. וכן נתבאר במדרש, שכאשר בשר משה לישראל, שאחר צאתם ממצרים יעבדו את ה' על הר סיני ויקבלו את התורה, שאלוהו: אימתי תהיה עבודה זו? אמר להם: לסוף חמשים יום. ומרב חבה היו מונים כל יום ואומרים: הרי עבר יום אחד, הרי עברו שני ימים, וכך בכל הימים, שמתוך חבתם וצפיתם לתורה היה נראה בעיניהם כזמן ארוך.

מתמיד אחד נדר שלפני בצוע כל מצוה, ילמד את המסכת הקשורה אליה, וכך יתכוון כראוי לקיום המצוה.

והנה מגיע יום חתנתו, והוא בושש מלהופיע בחפתו.

לאחר חפוש, מצא אותו ראש הישיבה שלו בבית המדרש הוגה במרץ במסכת כתבות.

למראה עיניו התמהות, הצטדק החתן: "אני חייב ללמד מסכת כתבות".

"למה?" תמה ראש הישיבה.

"עשיתי נדר", עונה החתן.

"טוב, אז בוא נעשה התרת נדרים", מציע הרב בלחץ.

"בסדר", נאות החתן, ומיד נגש ללמד מסכת נדרים...

כל מצוה צריכה הכנה, ולפני כל חג יש הכנות. לפני חג הפסח - מנקים את הבית ואופים מצות, לפני סכות - בונים סכה וקונים ארבעת המינים. ואלו לחג השבועות, איזו הכנה יש?

האור החיים הקדוש (ויקרא כג, טו) מבאר כי ספירת העמר היא ההכנה. ולכן דקדק הפסוק לומר: וספרתם "לכם" - לטהרתכם וקדשתכם, כדי שתזכו לקבל את התורה בהכנה הראויה בקדשה ובטהרה, ככלה הנכנסת לחפה.

5. קנאת סופרים - היעזר בקנאה היחידה המותרת - "קנאת סופרים תרבה חכמה".

6. השדאה - עלעל מדי פעם בהקדמות ספרים חדשים, קרא לפני הכתיבה מאמר שנכתב בצורה יפה ומקצועית, בקר לעתים בחנויות ספרים, והרח את ניחוח הספרים המשכר.

7. ספר מכודך - כתוב מתוך מטרה להוציא את הדברים בספר לרבים. על מנת לחזק תחושה זאת, רשום את הדברים בספר מכודך.

8. פרסום - פרסם ממאמריך המובחרים על גבי ירחונים וכדומה. כאשר תראה את הדברים רואים אור, תתעודד להמשיך לכתוב. כך גם תוכל לקבל ביקורת לפני שהדברים יודפסו בספר.

9. חזות דעת - שלח לחברים או תלמידי חכמים מחידושיך הנבחרים כדי שיחוו דעתם. הדבר יוצר אוירה תחרותית של קנאת סופרים וריבוי חכמה.

10. סדר - הקפד על סדר בכתיבה ועל מראה הכתב שיהיה ברור ונאה. כתיבה תמה מעניקה לכותב חשק להמשיך לכתוב עוד ועוד.

1. קביעת יעדים - אין זה נכון לצפות להשראה כדי לכתוב. בדרך כלל זה להיפך - כאשר אתה מכריח את עצמך לכתוב או שאתה חייב לכתוב בבמה מסוימת על בסיס קבוע, החשק וההשראה מגיעים תוך כדי הכתיבה. וכמו שאומרים: "המצוקה היא אם היצירה". סופרים רבים מעידים כי מקור ההשראה היעיל ביותר הוא הלחץ של הרגע האחרון. האילוץ מניב את התפוקה הטובה ביותר מהמות. לכן כדי לעודד החשק לכתוב חידושי תורה, מומלץ ליצור מצב של לחץ, קביעת יעדים והספק (דד-ליין).

2. דף היומי - כתוב בראש כל דף מדפי המחברת את תאריכי הימים, ובכל יום השתדל למלא את מכסת היום בחידושים. (מרון הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל).

3. מקום הניחו - זכור שכל יהודי קיבל חלקו בהר סיני, ולמרות שכמעט על כל נושא כבר כתבו, תמיד יש דברים שהניחו לך מקום להתגדר בהם. כל כותב יודע שלפעמים מתגלית לו מרגניתא טבא, שלא חשף אותה אדם מעולם.

4. מעלות - שגן את המעלות שיש לכתובה, והדברים שזוכה בהם הכותב חידושי תורה.

רבי עקיבא - קבע כללים באהבת חברים

ידועה הגמרא: "שניים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים. אם שותין שניהם, מתים ואם שותה אחד מהן, מגיע לישוב. דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו. עד שבא ר' עקיבא ולימד: 'זחי אחיך עמך' (ויקרא כה, לו) - חייך קודמים לחיי חברך. (ב"מ ס"ב ע"א).

ונראה שדוקא רבי עקיבא הוא שדרש חייך קודמין, כי הוא שאמר על הפסוק "ואהבת לרעך כמוך", (ויקרא יט, יח) "זה כלל גדול תורה" (ירושלמי נדרים פרק ט' הלכה ד'). ובא לסייג דבריו שכל מה שאדם צריך לאהוב את חברו כמוהו, אינו כשמדובר בחיים ממש.

החתם סופר (פרשת קדושים) חידש כי דין "חייך קודמין" נאמר דוקא בענייני העולם הזה, אבל בחיים הנצחיים, דהיינו בלימוד התורה, חייב ללמד לאחרים אפילו הוא מבטל עצמו מלימודו. ולפי דבריו ולכן מה שאמר "חייך קודמין" אינו סותר למה שאמר "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה", כי דייק "כלל גדול בתורה", בלימוד תורה דייקא הוא כלל גדול לאהוב חברו כמוך.

